

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

БИЉАНА САВИЋ:

РЕЧНИК ВЛАДАРСКИХ ЖИТИЈА АРХИЕПИСКОПА ДАНИЛА II (ПРЕМА ПРЕПИСУ ДАНИЛОВОГ ЗБОРНИКА У АРХИВУ САНУ, 1553. ГОД.)

ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовео комисију: 18.03.2016, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Новом Саду.</p> <p>2. Састав комисије: др Јасмина Грковић-Мејџор, ред. проф. за ужу научну област Српски језик и лингвистика, ментор, Филозофски факултет у Новом Саду, 1.07.2000; др Наташа Драгин, ред. проф. за ужу научну област Српски језик и лингвистика, Филозофски факултет у Новом Саду, 21.01.2016; др Виктор Савић, доцент за ужу научну област Српски језик и лингвистика, Филолошки факултет у Београду, 27.01.2015.</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Биљана (Милован) Савић</p> <p>2. Датум рођења, општина, држава: 16. јануар 1970, Бањалука, Република Српска</p> <p>3. Назив факултета, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране: Филозофски факултет у Новом Саду, <i>Фонетске и морфолошке одлике Архијерејског служабника из 15/16. вијека</i>, српски језик и лингвистика, 12. април 2002.</p> <p>4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: филолошке (лингвистичке) науке</p>
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Речник владарских житија архиепископа Данила II (према препису <i>Даниловог зборника</i> у Архиву САНУ, 1553. год.)
ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
1. УВОД (5–13): Лексикографска обрада српскословенског језика, Предмет и циљ рада, О жанровима и специфичностима житија, Житија у српској књижевности

средњег века до архиепископа данила II, Данило Пећки као аутор житија, Састављање Зборника, Рукописи; 2. МЕТОДОЛОГИЈА ИЗРАДЕ РЕЧНИКА (13–17): Структура речничког чланка, Одређивање значења, Навођење примера; 3. РЕЧНИК (19–517); 4. ЗАКЉУЧАК (518–519); 5. ИЗВОРИ И КОРИШЋЕНА ЛИТЕРАТУРА (520–531).

ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

У Уводу докторске дисертације Биљана Савић представља укратко предмет и циљ рада: израда потпуног речника владарских житија краљице Јелене и краља Милутина архиепископа Данила II, уз сагледавање лексичког корпуса који се користи у овом типу текста (функционалном стилу). Уводни део садржи и осврт на специфичност житија у систему жанрова средњовековне књижевности, кратак преглед житијне књижевности до архиепископа Данила II, сегмент о аутору истраживаних текстова и састављању Зборника, као и о сачуваним преписима Зборника. Објашњавајући зашто је корпус ограничен на ова два владарска житија, тј. зашто постоји неподударност између најављеног предмета истраживања, представљеног насловом рада, и онога што се саопштава у тачки 1.2. она образлаже да „су листови који претходе овим житијима у веома лошем стању и речи су замрљане и углавном нечитке”. Напомињемо да поменути листови нису оштећени већ је дошло до оксидирања мастила. Штета је што није уложен додатни напор да се и ови делови текста рашчитају и/ли реконструишу у мери у којој је то било могуће, чиме би се стекао свеобухватни увид у речник Данила Пећког. Такође, у делу под насловом „Лексикографска обрада српскословенског језика” не доносе се довољно развијени судови о истражености српског историјског вокабулара. У одељку посвећеном рукописној традицији Зборника даје се летимичан преглед рукописа и односа који владају међу њима, али изостаје темељни опис самог рукописа на основу којег је спроведено истраживање.

У делу посвећеном методологији израде речника представља се структура речничког чланка, објашњава се начин одређивања значења потврђених лексема и навођење примера. Принципи израде речничког чланка, дати под насловом „Структура речничког чланка”, дати су скрајње сведено (на пола стране) и у највећој мери су остали неразрађени, тј. недовољно темељно представљени. Такође, није образложена едициона пракса у навођењу примера у оквиру одредница. За дисертацију којој је главни циљ израда речника, од суштинског би значаја било да се у уводном, претходећем тексту продубљено сагледају сви релевантни технички и методолошки аспекти оваквога посла, уз комуникацију са постојећом лексикографском и едиционом праксом.

Предочавајући принципе одређивања значења, ауторка наводи да се она одређују на основу језичког (ужег и ширег) и изванјезичког контекста, објашњавајући да под ширим језичким контекстом подразумева укупност језичких информација садржаних у речницима са којима је поређена анализирана грађа, док изванјезички контекст представља „православно исихастичко поимање света Данила Пећког”. Б. Савић наводи да се значења дају према фреквенцији у текстовима. За овакав приступ, који се разликује од праксе навођења у општим речницима, определила се будући да се речником представља језик писца. Међутим, како ауторка оба житија која су предмет испитивања посматра као јединствену целину, остајемо ускраћени за информацију да ли је иста фреквенција наведених значења потврђена у оба житија. У овом делу докторске дисертације описују се и ознаке за поједине сегменте одредница. Недостаје, нажалост, прегледни списак коришћених

скраћеница и симбола с њиховим значењима, што је иначе уобичајени сегмент сваког речника.

Централни део докторске дисертације чини Речник, којим је обухваћено 2520 пуних одредница. Речнички чланак садржи следеће елементе: одредница, граматичка обележја одреднице, податак о фреквенцији, значења, контекст реализације сваког значења и подзначања, податак о осталим примерима у тексту, изрази, испоређенице. Ауторка је посветила пажњу анализи нијанси значења, односу блискозначних лексема и синонима, сагледавању значења лексема које припадају истом семантичком пољу у оквирима тог поља (нпр. *oubogq*, *ni{q*, *stranqnq*), односу потпуних и делимичних синонима, фигуративним значењима и фигуративним употребама речи, као и свим синтагмама са мањим или већим степеном лексикализације (фразеологизми, устаљени изрази, синтагме са прилошким значењем и др.) итд. Значењске нијансе које су потврђене у консултованим речницима старословенског и црквенословенског језика али не и у истраживаним житијима давана су у загради и(ли) под знаком питања. У заградама су даване и интерпретације изведене из контекста. На овај начин, како наводи ауторка, речник бива „отворен” и може допринети будућим истраживањима семантике српскословенске лексике. Б. Савић наводи да речник „комуницира” са читаоцем посредством *Речника српског књижевног језика*, тј. да се значења која се поклапају наводе према овом речнику, док се у случајевима да семантичко поклапање изостаје, дају описне дефиниције. Иако тежи да, када год је то могуће, понуди „српски еквивалент”, ауторка често нуди и описну дефиницију (нпр. уз лексеме *brazda*, *vyuqsq*, *zvono*, *slypqsq*), која је у суштини непотребна јер не доприноси семантичком нијансирању појма, а обележје је пре свега једнојезичних речника. У ситуацијама када се прибегава описном дефинисању значења лексеме нема увек јасног разграничења између лексикографске и енциклопедијске дефиниције (нпр. *voEvoda*, */oupa* и др.). Принципи навођења одредница у речнику нису увек јасни, нпр. понекад се у одредницу поставља форма која није посведочена у рукопису (нпр. речи с основном *krqsti]n-* иако је у рукопису *hristi]n-*, *dragqma* иако је у рукопису *drahma* и сл.). У целини посматрано, Речник, који на скоро 500 страна нуди веома богату грађу, плод је великог труда не само да се она прикупи већ и да се детаљно рашчлане њени богати значењски слојеви, што, када је мртав језик у питању, представља увек велики изазов.

У закључном делу рада, сведеном на нешто више од једне стране, изостала је анализа лексичких слојева испитиваних житија, као и њихово сагледавање у ширем контексту, тј. у светлу постојећих лексикографских извора.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Нема.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Основни резултат докторске дисертације јесте, као што је и предвиђено, речник.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Речник два владарска житија архиепископа Данила II пружа богату грађу, уз сваку одредницу наводе се све њене потврде у текстовима а аутор настоји да рашчлани све њихове контекстуално условљене семантичке реализације, при чему се наводе одговарајући примери као илустрација. Међутим, лексика проучаваних житија не сагледава се системски у светлу старословенског и црквенословенског наслеђа (осим једног пасуса у површним закључним разматрањима), те се читаоцу не предочава шта је у лексичком и семантичком погледу у језику Данила II иновативно, чиме би се стекао увид у лексичке и семантичке специфичности не само наведених житија већ и српскословенског језика у области оригиналног стваралаштва.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме

Дисертација је највећим делом урађена у складу с образложењем наведеним у пријави теме. Одступање се односи на корпус, будући да истраживањем нису обухваћена сва владарска житија Данила II. Како наводи канидаткиња, ти делови рукописа су били нечитки те стога није било могуће ексцерпирати грађу. Такође, канидаткиња није системски поредила грађу са грађом у одговарајућим речницима.

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе

Дисертација садржи већину битних елемената.

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци

Потпуни речник два владарска житија архиепископа Данила II представља лексику ова два оригинална српскословенска текста и допринос је лексикографији српскословенског језика, посебно у домену оригиналног књижевног стваралашта. Он пружа мноштво података који ће у будућим, свеобухватним испитивањима српскословенске лексике послужити као извор за истраживање слојева лексике књижевног језика у средњем веку, одлика

функционалног стила житијне литературе и српскословенских лексичких, творбених и семантичких иновација.
4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања Недостаци дисертације су образложени приликом вредновања појединих њених делова и приказа тумачења резултата истраживања.
X ПРЕДЛОГ:
На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:
да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

_____

др Јасмина Грковић-Мејџор, ред. проф.

_____

др Наташа Драгин, ред. проф.

_____

др Виктор Савић, доцент